

Stolica za slovenščino

To, česar ni zmožal Trst s svojo univerzo vred, se je pred dnevi uresničilo v Vidmu, na videmski fakulteti za tuje jezike in književnost. Dne 7. februarja letos je imel namreč v Vidmu svoje nastopno predavanje prof. dr. Janez Rotar na novo ustanovljeni stolici za slovenščino na videmski fakulteti. Tako sta postali slovenščina in njena književnost poseben predmet na videmski fakulteti z vsemi pravicami, to je, da bodo slušatelji fakultete dobili na njej tudi uradno kvalifikacijo za usposobljenost v našem jeziku. Skratka, slovenščina se je tako enakopravno pridružila angleščini, francoščini, nemščini, ruščini in španščini na videmski fakulteti in vse kaže, da bo zanjo čedalje več zanimanja v furlanskem glavnem mestu.

Slovenščina v Vidmu na najvišji šoli pomeni v tem trenutku vsekakor nekaj več, kot samo uvedbo novega jezika v program videmske fakultete za tuje jezike. Stolica za slovenščino pomeni vsekakor na eni strani priznanje našemu jeziku in književnosti, pomeni priznanje tudi za nas beneške Slovence, saj bomo lahko tako rekoč v srcu naše pokrajine študirali na univerzi svoj lastni jezik (ki ga žal, doslej, ne moremo niti v osnovni in drugih šolah), na drugi strani pa to dejanje vsekakor kaže tudi na posluš in pravilno vrednotenje slovenskega, sosednjega jezika, jezika naroda, s katerim ima naša pokrajina, pa tudi dežela, iz dneva v dan tesnejše kulturne, trgovske in prijateljske stike. In končno, ali ne pomeni spoštovati prijatelja in sosedo tudi s tem, da se skuša naučiti, da preučuješ in spoštuješ njegov jezik? To je Videm vsekakor dobro spoznal in domel in s tem dejanjem, z ustanovitvijo stolice za slovenščino na svoji fakulteti poirdil, da brez vzajemnega spoznavanja in spoštovanja na najvišji ravni, in stolica za slovenščino na univerzi prav to je, ni mogoče razvijati že tako dobrih stikov na še višji, kvalitetnejši ravni.

Ko torej tudi mi pozdravljamo ustanovitev stolice za slovenščino na videmski fakulteti za tuje jezike, pozdravljamo ta dogodek z veseljem in tudi spoznanjem, da bo slovenščina v Vidmu vsekakor prispevala k uveljavitvi naših pravic in zahtev do lastnega, slovenskega jezika, za katerega se borimo uporno že toliko let. Priznanje slovenščini na videmski fakulteti je tudi priznanje našemu, beneškoslovenskemu jeziku in smo zato hvaležni tudi mi fakultetnim oblastem v Vidmu, hkrati pa ponosni, da je naš jezik postal enakovreden drugim, večjim tujim jezikom, ki jih tudi poučujejo na videmski fakulteti.

Nove vojaške služnosti ogrožajo razvoj

Vedno nove vojaške služnosti v Terski dolini pod Muzci grozijo razvoju turizma in vsem drugim načrtom v prid domačega prebivalstva - Nujno bo potrebno nekaj ukreniti, da se ljudje ubranijo teh nepotrebnih ovir za nadaljnji gospodarski in turistični razvoj tega področja

V zadnjih dvajsetih letih se je tudi v Terski dolini marsikaj spremenilo na bolje. Znano je, da so morali prebivalci Terske doline, izpod Mije in v Učji vrsto let prenašati poleg vojaški služnosti še druge težave kot slabe poti, nobene skrbi za kmetijstvo, turizem, živinorejo in pašništvo. Tako v tej dolini ni bilo nobenih uslužnostnih objektov - skratka, nikakršne možnosti za delo in razvoj tega področja.

Potem so se s prizadevanjem krajevnih, med tem tudi komunskega svetovalca dr. Cerna pokrajinskih, deželnih in tudi državnih oblasti začele stvari le premikati naprej - skozí Tersko dolino so naredili, oziroma izboljšali in asfaltirali cesto tja do mejnega prehoda v Učji, ki je po dolgem prizadevanju postal mednarodni mejni prehod prve kategorije in s tem omogočil večji priliv turizma iz Slovenije. Tudi hoteli in turistične zmožljivosti so se na tem področju zboljšale, nastalo je majhno smučarsko središče v Tanameji.

Pri vsem tem razvoju pa je predstavljal največjo oviro vojaški strelski poligon pod Muzci, saj so vojaške služnosti v tem smislu neizprosne. Vendar so se tudi tukaj stvari vsaj zasilno uredile, tako da je tod le lahko potekal turistični tok proti Sloveniji in obratno.

Pa tudi na gospodarskem področju je šla Terska dolina korak naprej. Kmetijska zadruga iz zgornje Terske doline gradi zadržni hlev, v katerem bo lahko do 200 glav živine, ki naj bi se poleti pasla po tamkajšnjih visokogorskih pašnikih. V tem smislu so že odobrena denarna sredstva za gradnjo ceste na tem področju, pa tudi nadaljnje sredstva za ureditev voda Vodice. Tu je potem še načrt za Plan di Tapou, ki naj bi bila povezana z Muzci in postala tako pomembno smučarsko središče za Videm in okolico. In prav na tem področju predvidevajo načrti največji razmah turizma. Razen področij, ki bi bila tu namenjena paši, naj bi zrastle tukaj turistično nase-

lje, ki naj bi pozimi sprejelo smučarje in druge turiste, poleti pa prav tako vse tiste, ki si žele oddiha in svežega zraka, saj ne smemo pozabiti, da leži to področje kar 900 metrov nad morjem. Vrh vsega so tu še gozdovi, ki omogočajo dolge in zdrave sprehode poleti in izlete na bližnje hribe. Govorili smo že o zimskem turizmu, ki naj bi po predvidevanjih tukaj trajal od decembra do marca. Številne smučarske poti, ki jih je dala že sama narava pa bi temu področju zares omogočile resnično eksplozijo zimskega in smučarskega turizma. Pri vsem tem samo pripomnimo, da je potrebnih pičlih 45 minut za prihod iz Vidma v te kraje.

Vendar se zdi, da bodo vsi ti lepi načrti padli v vodo. Vojaške oblasti so namreč obvestile pristojne krajevne in druge činitelje, da nameravajo prav na tem področju organizirati strelski poligon za vojaške vaje. To pa z drugimi besedami pomeni, da nove vojaške služnosti zares grozijo razvoju in vsem lepim, pa tudi uresničljivim načrtom, ki se delno že izvajajo. Hkrati pomeni to, da bi vrgli proč na stotine milijonov lir, ki so jih že porabili za razvoj tega področja, na drugi strani pa bi

prisililo tiste naše redke beneške Slovence, ki so še preostali, da zapuste rodne hiše, pašnike in njive ter si prisiljeni poiščejo delo v tujini kljub temu, da jim prav sedanjí razvoj in načrti zanj v Terski dolini odpirajo lepšo perspektivo.

Jasno je, da so namere

vojaških oblasti naletele na hud odpor tako pri krajevnem prebivalstvu kot tudi pri civilnih oblasteh, tja do Tarčenta, katerega usoda je v marsičem povezana s Tersko dolino. Upamo lahko samo, da bodo civilne oblasti na vseh ravneh hotele in tudi zares ubranile legitimne in sakro-

sanktne ugovore prebivalcev tega področja, saj bi jim nove vojske služnosti, konkretno nov vojaški strelski poligon na tem področju, zavrle, minirale in uničile nadaljnji gospodarski, turistični in sploh nujni razvoj Terske doline in tega celotnega področja.

IZ KANALSKE DOLINE

PROBLEMI RAJBELJSKEGA RUDNIKA

Rajbeljski rudnik svinca nad Logom pod Mangartom ni samo največji rudnik v naši pokrajini, temveč je pomemben tudi za gospodarski razvoj naše dežele. Po najnovejših odločitvah je prešla uprava nad rudnikom v deželne roke in deželni načrt za razvoj rudarstva predvideva pomembne prispevke za geološke raziskave tega področja, kot tudi za podobne raziskave drugod po naši deželi. Prepričani smo, da bodo prav te raziskave omogočile rudniku v Rajblju nove možnosti za razvoj, saj je svinčena ruda danes vsekakor dragocena ruda, ki jo potrebujejo povsod v industriji.

Poleg tega pa ima rajbelj-

ski rudnik še eno posebnost. V njem namreč delajo skupaj z našimi rudarji tudi jugoslovanski rudarji, ki prihajajo na delo iz onkraj meje. Druga posebnost rudnika pa je, da so vrata v predor, ki vodijo v rudnik, stalno zaprta. Odpirajo jih le dvakrat dnevno, ko gredo delavci na delo ali pa se vračajo z dela in to v prisotnosti obmejnih organov, ker je rudnik na meji med Italijo in Jugoslavijo. Okna, iz katerih vozijo rudo, so na italijanski strani. Predor, ki z jugoslovanske strani vodi v rudnik, je dolg 4.800 metrov in ga na enem mestu seka državna meja. Predor so zgradili 1904 leta. Majhen električen vlak, ki vozi skozí predor, prevaža delavce iz Jugoslavije na delo dvakrat na dan. Vožnja v eno smer traja 35 minut.

Jugoslovanski rudarji delajo skupaj z italijanskimi rudarji že nekaj desetletij. Tu so tudi rudarji veterani, ki delajo v rudniku že več kot 40 let. Nekateri izmed njih so začeli odhajati v rajbeljsko jamo, ko jim je bilo komaj 16 let. Čeprav je bilo v rudniku težavno, ostajajo rudarji v njem na delu osem ur dnevno. Jugoslovanski rudarji prejemajo svoje osebne dohodke prav tako v lirah kot njihovi italijanski kolegi. Jugoslovanski rudarji menjajo svoj zaslužek v

lirah bodisi v menjalnici na Predelu ali pa ga nalagajo na svoj devizni račun. Na delo odhajajo s prepustnicami maloobmejnega prometa ali pa s potnimi listi.

Ko smo se med jugoslovanskimi rudarji pozanimali, kako se pri delu razumejo z italijanskimi kolegi, so nam ti kratko in jedrnato odvrnili: «Kot bratje!».

Nova industrija v Ahtnu

Morda se bo pa v našem komunu končno mogla le nekoliko zaustaviti emigracija, ki je danes tako množična, posebno v hribovskih vaseh. Prav te dni je namreč podjetje Patriarca Nayform iz Reane pri Trizimu začelo kopati temelje za nov industrijski obrat v neposredni bližini Ahtna, na južnem koncu vasi. Nova fabrika bo zavzemala okoli 110.000 kvadratnih metrov površine. Do tega koraka je moglo priti, ker je komun posredoval, da so privatniki odstopili nekaj zemljišč, kjer bodo potekale infrastrukture, to se pravi vodovod, električna napeljava, nova cesta do delovišča itd.

Za nakup zemljišča, kjer bo kmalu zrasla nova industrija, je nekaj prispeval tudi ahtenski komun.

Rajbeljska zadruga najstarejša v Furlaniji

Pred kratkim sta deželni odbornik Varisco in deželni svetovalec Di Gallo obiskala rajbeljsko konzumno zadrugo (Cooperativa di consumo). Sprejela sta ju njen predsednik Toscani in pa direktor Buosi.

Ob tej priliki sta voditelja zadruga obrazložila nekatere težave, ki so nastale v teh zadnjih letih in poudarila v prvi vrsti, da bi jo bilo potrebno nekoliko modernizirati in tudi razširiti lokale. Rajbeljska konzumna za-

druga je namreč najstarejša v Furlaniji, saj bo prihodnje leto praznovala 100-letnico obstoja.

Zvedeli smo, da bo dežela v kratkem izdala poseben zakon, na podlagi katerega bodo mogle prav zadruga priti na zeleno vejico in to sta potrdila tudi Varisco in Di Gallo. Seveda bopotrebnost še nekoliko potrpeti, pomoč bo prišla na vsak način prav gotovo, saj gre vendar za delavce, ki že toliko let trdno držijo pokonci to koristno zadrugo.

Panorama Tarčenta - bisera Furlanije - z mogočnim Muškim pogorjem v ozadju, ki na dnu zapira Tersko dolino

Potrebna je politična zavest

Francoska in italijanska buržoazija je čedalje bolj vznemirjena zaradi naraščajoče delavske zavesti emigrantov. Vendar to ni nič čudnega, saj v vsej Evropi čedalje bolj narašča delavska zavest, ne glede na nacionalnost. Zato je tudi razumljivo, če se naši emigranti povsod, kjer delajo, skupno z delavskim razredom dotične dežele bore za svoje pravice in čedalje bolj spoznavajo, da delavska zavest in solidarnost proletariata vodita k zboljšanju njihovega življenjskega stan-

darda in zaslužka. Minili so, kot je videti, časi, ko si lahko neusmiljeno izkoriščal nevedne delavce ali pa igral na njihovo nacionalnost in z njo izigral lastni delavski razred. V tem smislu je skrb in strah sleherne buržoazije na mestu in samo želeti je, da bi se vsi delavci, med njimi tudi naši emigrantje, čim bolj zavedali svoje delavske pripadnosti in se skupaj z delavskim razredom dežele, kjer delajo, borili za boljšo in lepšo prihodnost.

IZ NADIŠKE DOLINE

„Svet Valentin ima ključ od korenin,“

Pokušnja domačih štrukljev v Ažli - Prvo nagrado prejela Irma Marinič

V Ažli, največji vasi špeterskega komuna, imajo za vaškega patrona sv. Valentin. Tu je znan tudi slovenski pregovor, ki pravi, da ima sv. Valentin ključ od korenin. Vas leži na ravnem in zato je videti redkokdaj ob njegovem godu 14. februarja kakšno krpico snega in zato okoliški travniki, če ni suše, tudi nekoliko zelene ob tem času. Pregovor torej drži!

Vsi se veselimo pomladi, posebno pa kmetje in hišne gospodinje, ker bodo sedaj znova preorali njive in jih posejali, da bodo zopet napolnili shrambe, ki so sedaj skoraj povsod že prazne, saj naše skope njivice ne dajejo toliko pridelkov, da bi se ljudje preživljali z njimi skozi celo leto.

V Ažli, tej prijazni in čedni vasi, že nekaj let sem privabljal nedeljske izletnike na dan sagre sv. Valentina na pokušnjo domačih štru-

kljev, ki so poleg gubance najbolj značilna slaščica za Nadiško dolino. To so pravi slovenski štruklji, domačini jih imenujejo štrukji, le nekoliko so drugače nadevani. Vanje zavijejo zmlete lešnike ali orehe, kandirano sadje in rozine (suho grozdje), ki jih seveda prej namočijo v rumu ali domačem žganju.

Kar trideset gospodinj je letos prineslo na razstavo svoje lepe pečene štruklje. Posebno razsodišče je tokrat dodelilo zlato medaljo in diplomu gospodnji Irmi Mariničevi. Ostale nagrade pa so prejele: Norma Venturini (srebrno medaljo), Marija Mulič (srebrno medaljo), Ana Venturini (bronasto medaljo), Marija Sturam (bronasto medaljo) in Elena De Faccio (bronasto medaljo).

Sagre sv. Valentina se je letos udeležilo tudi precej ljudi iz okoliških vasi, posebno emigrantov, ki še niso odšli na sezonsko delo, ki se bo za večino naših «lastov» pričelo prihodnji mesec.

DEVET MILIJONOV LIR ZA CESTO V MECANO

Končno bo tudi Mečana, ki leži visoko v bregu nad Petjahom v špeterskem komunu, povezana z dolino. Še do nekaj let nazaj je tja gor vodila le steza in ljudje so morali prenašati vsa bremena na hrbtu. Pred dobrim letom dni pa so pričeli graditi novo cesto vojaki, potem pa potom «kantirjev». No, sedaj izgleda, da jo bodo tudi asfaltirali. Deželno odborništvo za kmetijstvo je sporočilo, da je za prvi lot že nakazalo devet milijonov lir. Obljubili so tudi, da bodo z deli pričeli še letošnjo pomlad.

KONGRES FILOLOŠKEGA DRUŠTVA V ŠPETRU

Glavni svet furlanskega filološkega društva je sklenil, da se bo 49. kongres te ustanove vršil letos v Špetru. Datuma še niso določili. Špeter so zbrali verjetno zato, da bi se še bolj utrdile prijateljske vezi med Furlani in beneškimi Slovenci.

PODBONESEC

MALOOBMEJNI PROMET MESECA JANUARJA

Meseca januarja je bilo skozi obmejne bloke v Beneški Sloveniji vsega skupaj 210.472 prehodov in sicer skozi Robič, kjer je blok prve kategorije 84.254, skozi Učejo (tudi blok prve kategorije) 257, skozi Polavo v Čeplesiških v sovodenjskem komunu 822, skozi Most Mišček 395 in skozi Most na Nadiži v tipanskem komunu 312.

Od 210.072 prehodov jih je bilo 86.040 z obmejno propustnico, ostali pa so gli preko meje z rednim potnim listom.

UGRIZNIL JO JE PES

V čedadsko bolnico so morali peljati 15-letno deklico

Sandro Medves, ker jo je napadel nek pes in jo močno ugriznil v nogo. Ozdravila bo v dveh tednih.

SV. LENART

V TEKU DELA NA CESTI KRAVAR - GORENJA MJERSA

Komun je dal v apalt dela za ureditev ceste, ki vodi iz Kravarja v Gorenjo Mjerso. To je drugi lot del na tej cesti in bo stal 30 milijonov lir, ki jih bo financirala dežela.

CEDAD

IZ ANAGRAFSKEGA URADA

Na anagrafskem uradu v Cedadu so nam povedali, da se je meseca januarja rodilo v komunu kar 53 otrok, umrlo pa je 27 ljudi; od rojenih je pravih čedadcev le 15, umrlih pa 13, vsi ostali so po večini iz Beneške Slovenije ali pa iz okoliških furlanskih vasi. Danes je namreč zelo malo mater, ki rode doma, skoraj vse se za tečejo pravočasno v čedad-

ske porodnišnico in tudi težko bolni ljudje pričakajo konca v čedadskem špitalu, ki je moderno opremljen in ima dobre zdravnike.

V čedadski komun se je priselilo meseca januarja 27 oseb, izselilo pa se jih je 20. Tako je ob koncu preteklega meseca komun štel 10.747 prebivalcev, od teh 5.183 moških in 5.564 žensk.

FOJDA

Nova Zilbeka

Elena Cecconi iz Čenebole, poročena z Vincencem Šturma iz Brezij v tipanskem komunu, je te dni povila v videmski porodnišnici krepkega sinčka kateremu so dali ime Pavel. Vdružinah Šturma so se doslej že nekaj let rodile le deklice in zato so zelo ponosni, da imajo naslednika, ki bo nosil ime očetove družine. Srečnim staršem čestitamo in obenem želimo, da bi poleg Kristince, vzgojila Pavla v zavednega beneškega Slovenca, kakor sta bila vzgojena ona dva od očeta in matere, pa čeprav živijo v Vidmu.

Umril je Alojz Karlič - Vigion iz Brde

Kot smo že na kratko pisali v naši prejšnji številki, je umrl v nedeljo 6. februarja v čedadskem špitalu, po kratki bolezni Alojz Karlič - Vigion iz Brdc nad Sovodnjami. Bil je star 63 let.

Pokojni Vigion je razveseljeval s svojo harmoniko vse beneške Slovence skoraj 50 let.

Reči Vigion, je pomenilo reči godec. Ni bilo vasi, kjer ne bi igral in zabaval. Vse ga je poznalo, staro in mlado, po vseh naših dolinah. Bil je pošten in napreden človek. Iz zadnje vojne se je vrnil domov kot veliki invalid, a ljubezen do harmonike ga ni nikoli zapustila, saj je šele potem komponiral muziko, ki jo izvajajo po širni Sloveniji «Beneški fantje». Njegove plošče pa vrtijo po radiu Ljubljana in Koprca, a največ pa ljudje po naših dolinah.

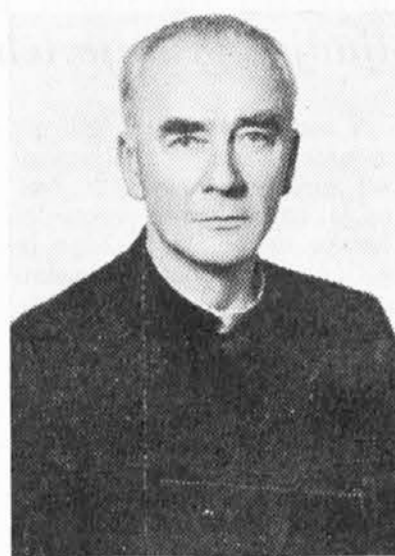
Kot človek, ki je zaradi vojne dosti pretrpel, se je vključil po vojni v vrste naprednih ljudi, se boril za mir in napredek. Bil je ustanovni član društva «Ivan Trinko», član Zveze Kompozitorjev. Jugoslavije, od ka-

tere je prejemal tudi denar za svoje avtorske pravice.

Njegovega pogreba se je udeležila v Sovodnjah velika množica ljudi. Za njim so nosili številne vence, med katerimi je bil tudi venec kulturnega društva «Ivan Trinko».

SPETER

Za vedno je odšel od nas zaveden beneški duhovnik g. Fortunat Blazutič

V nedeljo, dne 20. t.m. smo spremili k zadnjemu počitku v njegovi rojstni vasi Gorenjem Brnasu g. Fortunata Blazutiča, ki je umrl v starosti 59 let po hudi bolezni v čedadskem špitalu. G. Fortunat izhaja iz zavedne slovenske družine, sin pok. Evgena Blazutiča in pok. Marije Karličeve, ki je dala kar tri duhovnike: g. Fortunata, ki je bil zadnja leta župnik v Iplisu, don Circa, ki ima

kar tri doktorate in je asistent znamenitega podpornega zavoda v Modeni ter patra Marka, ki je proveditor v Phuketu (Thailandija).

Bajniki g. Fortunat je bil eden tistih zavednih duhovnikov, ki je dosti let opravljal dušno-pastirsko službo po naših vaseh in zato je tudi dobro poznal dušo naših ljudi. V Srednjah je bil celih 18 let, še prej pa v Oblici, Fojdi, Ahtnu in nazadnje v furlanski vasi Iplisu.

Bil je povsod zelo priljubljen med svojimi farani, ker je delil dušno tolažbo svojim vernikom vedno v materinem jeziku, tako med beneškimi Slovenci kot med Furlani. G. Fortunat pa je bil tudi izredno dobrega srca in je zato dajal vsestransko pomoč. Z njim smo izgubili ne samo zavednega beneškega Slovenca - duhovnika, ampak tudi velikega dobrotnika.

Kolikšen ugled je rajnik g. Fortunat užival med ljudmi, nam je bil priča njegov veličasten pogreb v rojstni vasi, katero je ljubil in ji ostal zvest vse svoje življenje in je zato želel biti tudi tam pokopan.

Vsem sorodnikom nepozabnega prijatelja in dušnega pastirja izrekamo naše globoko sožalje.

Preveč smrtnih nesreč po naših vaseh

V zadnjih petnajstih dneh se je dogodilo po naših vaseh toliko smrtnih nesreč, da smo se zaskrbljeno začeli vpraševati, ali so naši ljudje res tako neprevidni ali pa je njihova usoda taka, da so morali tako tragično končati svoje življenje.

Če bi podrobno opisovali, kako je prišlo do posameznih nesreč, bi morali napolniti celo stran samo z žalostnimi novicami, a ker imamo tudi dosti dobrih novic, bomo le na kratko napisali kako so umrli in od kod so bili doma ti naši nesrečni ljudje.

V šenlenarškem komunu, v vasi Prekot, je 49-letni Alberino Lauretič, oče petih otrok, padel z balkona na kamenita tla in ostal pri priči mrtev.

Marija Cernoia por. Guion iz Blažinov, stara 72 let v sovodenjskem komunu, je šla večer v trgovino in se ni več vrnila domov. Drugo jutro so jo našli mrtvo na prou Aborne. Tudi ta se je verjetno preveč nagnila preko mostu in padla več metrov globoko in se ubila.

Tragično je umrl tudi 60-letni Anton Petrossi iz Črne-

je pri Nemah. Padel je v potok Ruan in utonil. Petrossi se je pred kratkim vrnil iz Francije, kjer je bil na obisku pri sinu Renu in ženi, ki sta tam zaposlena. Tudi njega so našli vaščani šele naslednji dan mrtvega globoko v prepadu v vodi.

V videmskem špitalu je umrl za posledicami padca v domači hiši 90-letni Valentin Qualizza iz Gorenjega Trbilja v sredenjskem komunu. Zlomil si je nogo, a pozneje so nastopile komplikacije in je moral umreti, čeprav je bil trdnega zdravlja kljub tolikim križem na hrbtu.

Marija Toti vd. Peressuti, stara 81-let iz Fojde je izgubila življenje pod traktorjem, ki ga je upravljal njen vaščan 31-letni Carlo Gubiani. Umrla je že drugi dan po prevozu v čedadski špitalu, ker je dobila dosti poškodb po glavi in si zlomila tudi nogo.

Italijanski konzulat iz Berna je te dni sporočil na propotniški komun tudi žalostno novico. V Svici je namreč umrl 40-letni Ruggero Makorič iz Bodigoja. Našli so ga mrtvega v po-

stelji, o vzrokih smrti pa še poizvedujejo. Makorič je bil v Svici na delu že deset let.

V teh zadnjih tednih pa smo izgubili poleg zgoraj navedenih še tele naše ljudi:

IZ KOMUNA SPETER OB NADIZI: 75-letna Cristina Chiacig vd. Dorbolo', 78-letna Giuseppina Tropina, 67-letni Giuseppe Tuzzi, 59-letni don Fortunato Blazutič, župnik v Iplisu in 52-letni Mario Petricig.

IZ KOMUNA SOVODNJE: 62-letni Luigi Carlig.

IZ KOMUNA DREKA: 69-letna Antonia Crainich por. Prapotnich.

IZ KOMUNA PRAPOTNO: 71-letna Maria Prapotnich.

IZ KOMUNA FOJDA: 54-letna Lina Comelli in 73-letni Giovanni Valentino De Marco.

IZ KOMUNA BRDO: 62-letni Quirino Pinosa.

IZ KOMUNA TAVORJANA: 61-letna Iva Sabbadini vd. Landelli.

Vsem sorodnikom naših dragih rajnikih izrekamo naše iskreno sožalje.

Prihodi in odhodi vlakov iz videmske železniške postaje

ODHODI

PROTI BENETKAM: 3,32 - 5,14 - 5,36 - 5,55 - 6,10 - 6,38 - 7,11 - 7,24 - 9,10 - 10,48 - 11,55 - 12,35 - 13,42 - 15,00 - 15,10 - 15,20 - 16,08 - 16,56 - 17,57 - 18,46 - 18,56 - 20,28 - 21,23.

PROTI TRBIŽU: 5,29 - 7,21 - 9,12 - 12,32 - 13,42 - 15,30 - 15,30 - 17,50 - 19,18 - 22,09 - 23,15.

PROTI TRSTU: 5'00 - 5,44 - 7,12 - 7,16 - 7,42 - 10,27 - 13,02 - 13,25 - 15,04 - 16,20 - 17,53 - 18,02 - 19,24 - 20,42 - 21,37 - 22,35 - 23,13.

PROTI ČEDADU: 6,30 - 7,30 - 8,30 - 11,30 - 12,30 - 13,30 - 14,30 - 15,30 - 16,30 - 17,30 - 18,40 - 19,50 - 22,20.

PRIHODI

IZ BENETK: 1,47 - 6,26 - 7,09 - 7,37 - 8,39 - 9,00 - 10,24 - 11,19 - 12,55 - 14,25 - 14,59 - 15,18 - 16,00 - 17,32 - 17,54 - 18,34 - 18,59 - 20,10 - 21,32 - 21,58 - 22,32 - 22,57 - 23,07 - 23,37.

IZ TRBIŽA: 5,07 - 7,05 - 7,15 - 10,10 - 11,50 - 14,47 - 14,56 - 17,36 - 17,48 - 19,15 - 21,11.

IZ TRSTA: 0,17 - 5,09 - 7,06 - 7,16 - 8,18 - 8,30 - 11,42 - 13,27 - 14,35 - 15,06 - 15,15 - 16,02 - 18,32 - 19,44 - 20,19 - 21,45 - 21,56.

IZ ČEDADU: 6,20 - 7,20 - 8,20 - 9,20 - 10,20 - 11,20 - 12,20 - 13,20 - 14,20 - 16,20 - 17,20 - 18,20 - 19,40 - 20,40.

Sprehod skozi slovensko književnost

Simon Gregorčič

Simon Gregorčič se je rodil leta 1844. na Vrsnem pod Krnom blizu Kobarida. Zgodnjo mladost je preživel v planinskem svetu nad Soško dolino, nato pa je hodil v normalno in gimnazijo v Gorici. Ko je končal gimnazijo, ga je mikalo, da bi šel študirat klasično jezikoslovje, gmotne razmere pa mu tega niso omogočile in se je zato vdal želji staršev ter študiral bogoslovje v Gorici. Leta 1868 je nastopil kaplansko službo v Kobaridu, kjer je ostal pet let. V družbi iskrenih prijateljev se je oklenil prosvetnega dela, ustanovil je čitalnico in pevski zbor, prirejal igre in izobraževal ljudi. To so bila najlepša leta njegovega življenja.

1873 leta je prišel kot kaplan v Rihenberg (danes Branik) na Vipavskem, a v novem kraju se ni dobro počutil. Ze leta 1881 je zaradi srčne bolezni stopil v pokoj in se za nekaj časa naselil pri prijatelju notarju Ignacu Gruntarju v Logatcu. Zavrnil je službo tajnika pri Slovenski matici, pač pa je brez stalne plače prevzel vikarsko službo na Gradišču pri Prvačini, kamor se je preselil spomladi 1882. Tu si je kupil majhno posestvo, a se je s tem zakopal v dolgove. Ko jih je s honorarjem za Poezije poplačal, si je postavil na Gradišču hišo. Toda spet je zabredel v dolgove in jih poravnal z izkupičkom za drugi zvezek Poezije. Enolično življenje mu je poživiljalo potovanje na Češko, pozneje pa v Dalmacijo in Črno goro, kjer je vsaj nekoliko okrevljal. 1887 leta se je vikarstvu odpovedal, a ga je zopet prevzel, da bi si zaslužil pokojnino. Leta 1899 je bil po dolgem čakanju in po ponovnih prošnjah vendarle upokojen. Na Gradišču

je potem samotarsko kmetoval do 1901 leta, ko je vnovič resno obolel, vendar si je še opomogel. Čez dve leti je posestvo prodal in se preselil v Gorico, kjer je 24. novembra 1906. leta umrl. Po njegovi želji so ga pokopali na Libušnjem, kamor spada Vrsno - v domači planinski pokrajini.

Gregorčič je s svojimi pesmimi sodeloval skoraj v vseh takratnih slovenskih literarnih revijah in se kaj kmalu uveljavil kot pesnik. Svojo pesniško žetev je s pomočjo prijatelja Gruntarja aal na svetlo v prvem zvezku Poezije. Izšle so leta 1882 v 1800 izvodih, urednik Ljubljanskega zvona Fran Levec pa jih je imenoval «zlato knjigo». S svojo prvo knjigo pesmi je Gregorčič takrat doživel kot pesnik takšen uspeh, kakršnega ni pred njim in za njim dosegel še noben slovenski pesnik: celotno naklado 1800 izvodov svojih Poezije je razprodal v pol leta. Konec leta 1884. je izšla druga, nekoliko pomnožena izdaja Poezije. Drugi zvezek Poezije mu je leta 1888 založil reški rodoljubni trgovec Josip Gorup. Leta 1902 je izšel tretji zvezek Poezije, 1904 leta je končal prevod svetopisemske knjige o Jobu in prevajal žalne pesmi preroka Jeremije, četrti zvezek Poezije pa je po zapuščini leta 1908 pripravil Ksaver Meško.

Simon Gregorčič je bil vsekakor rojen pesnik in tudi duhovski stan ga v nekem

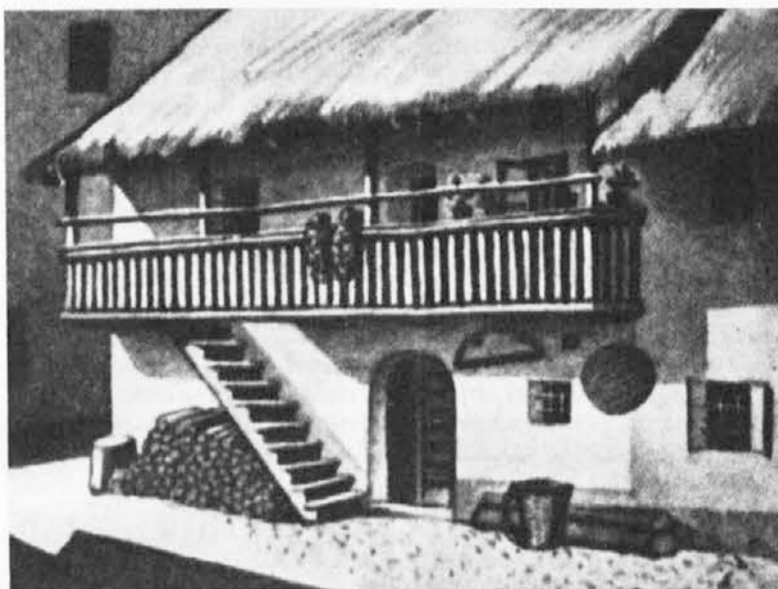
smislu ni oviral, da bi ne pel tega, kar mu je velevalo srce. To je seveda vzbujalo nasprotovanja in ugovore, zlasti med duhovščino. Kljub vsemu temu je Gregorčič ustvarjal svoje pesmi iz srčne potrebe ter izražal v njih vero v pravico, poštenost in zmago človečanskih idealov, zlasti pa ljubezen do domače zemlje.

V njegovem pesniškem razvoju ločimo v poglavitem dve stopnji: prva obsega čas do izida prve zbirke Poezije, druga pa obsega njegovo pesniško delo po letu 1882.

Gregorčičeva misel je v pesmi posvečena narodu, domovini. Izmed politično-rodoljubnih pesmi je miselno najpomembnejša pesem Naš narodni dom. V Soči preroko gleda prihodnje dogodke, ko se bo tujec polakom-

nil naše zemlje, a ga bo Soča utopila v svojih valovih. Izraz njegovega domotožja sta pesmi Nazaj v planinski raj in Oj, zbogom ti planinski svet. Svoja spoznanja o življenju je izpovedal v pesmih Cloveka nikar, Ujete-ga ptiča tožba, Moj črni plašč.

Gregorčičeva pesem stoji nekako na razpotju med klasično izdelanostjo in preprostostjo ljudske pesmi, zato ni nič čudnega, če se je že takoj ob nastanku tako priljubila bralcem. Na drugi strani pa tudi ni nič čudnega, če so njegove pesmi našli skladatelji tako radi komponirali in danes zvone kot resnične narodne, ljudske pesmi. In končno, tudi nič čudnega ni, če je Gregorčič zaradi svoje poezije dobil tudi vzdevek «goriški slavček».

Gregorčičeva rojstna hiša na Vrsnem pri Kobaridu

ZA NAŠE DELO

Kaj bomo delali meseca marca

NA POLJU pričnemo s pomladansko setvijo. Najbolj zgodaj sejemo pač tiste stvari, ki potrebujejo mnogo vlage, kakor grah, detelja, potem tiste, ki potrebujejo za rast daljšo dobo in so najobčutljivejše za pozno slano: jara rž, jara ječmen, jara pšenica, zgodnji krompir in korenje. Preglejmo njive, kjer raste ozimno žito. Če mraz ne privzdigne ali pa izrije rastlinic, ni treba valjati žita, da bi se korenine spet sprijele z zemljo. Gnojimo žito s kalcijevim nitratom in sicer potrebujemo za tisoč kvadratnih metrov njive 10 do 15 kg gnojila.

Krompirja ne smemo saditi na svež gnoj.

TRAVNIKE, kjer je ruša redka, moramo posejati z dobrimi travami.

V SADOVNJAKU sadimo mlado drevje, a moramo paziti, da so jame dovolj velike in sicer 1,50x1,50 metrov globine. Tako se drevje bolje prime. Če breskve še ne brste, jih še zadnjič škropimo s 4 odstotno brozgo modre galice in apna. Drugo sadno drevje škropimo malo pred cvetenjem z 1,50 odstotno raztopino svinčenega arzenata. Škropljenje ponovimo večkrat v razdobju 8

dni, da s tem preprečimo razvoj črvov.

HLEVE zračimo vsak dan, vendar pazimo, da se živina ne prehladi.

Marec je najvažnejši mesec za podsajanje jajc in valjenje piščet. Pazimo, da se jajca med valjenjem ne umažejo. V tem primeru se namreč luknjice v lupini zamaže s blatom in je nevarno, da se pišče v jajcu zaduši, ker ne more dihati. Če hočemo rediti več kokoši, potem jim moramo poskrbeti za primerno bivališče, da bodo imele dovolj prostora in se dobro razvijale.

Kaj pravi

* Petar *
* Matajurac? *

Al se me še spomnite, dragi brauci Matajurja? Oglašu sem se u kolonah našega žornala u parvih ljetih, ko je začeu izhajati. Al je rjes, da smo bli že dobri parjatelj? Vjem, da se bote puno uprašal, zakaj sem muču tarkaj ljet. Nu, sadà vam povjem. Muoru sem iti po svjete, kot na taužente naših judi, saj veste, da je življenje par nas težkuo.

Prevrandu an preguziru sem dosti sveta. Videu puno dežel an spoznu' dost judi, ču an videu puno reči. Sadà sem parnesu damu moje stare kosti. Zgodilo se je, kar sem zmjeraj želeu. Po svjete sem puno pretarpeu, pa tudi uživu njeki dobregà. Videu smješne, žalostne an vesele reči, na duom an na vas pa njesam maj pozabu, zatuo sem se rad varnu'.

Njeki sem zaslužu an paršparu, da mi ne bo manjkalo tobaka na stare ljeta, pa tudi majhan penzion imam.

Sadà, ki njemam kaj djelat, sem se odloču, da vam bom pisu vsakih petnajst dni, na teli strani, kar sem videu po svjete, kar se bo še godilo po svjete an tle par nas. Pisu vam bom smješne, žalostne an vesele. Pravu vam bom stare an nove prafce. Smješnu an jezu bom tiste judi, ki bojo grešil pruoit interesom naših dolin. Prosim vas, da mi pomagate, da mi pišete an poveste, kar ne bom sam videu an ču, da bo tale moja rubrika zmjeraj buj bogata an privlačna za zmjeraj večje število brauceu.

Donàs vam na kratko povjem, kar mislim o zaprtju fornažje na Čemurju. O tem se je že puno pisalo, a se troštam, da vas ne bom naveliču, če še jest njeki napišem.

Kadar sem paršu pred kratkem damu iz Amerike, sem videu pod Ažlo,

da so kopal fondo za novo fabriko. Biu sem zlo veseu. «Biu je cajt, da so se zmislili tudi na naše doline!» sem si jau. «Fabrika na Čemurju bo injela sestrò», sem pomislu an če je začela naša zemjà roditi fabrike, bo par nas vič življenja.

Hitro potlè so drugač pomislili tisti gospodarji, ki nas komandirajo že nad stuo ljet. Jal so, da je tista na Čemurju prestara, zatuo bo cajt, de umarjè. Bluo je rečenò an nareto. Farnažjo so zaparli an vargli na cjesto 27 djelucu. Judje an djeluc so proteštal, a nje nič pomagalo. Paršli so gospodje an jal: «Če so djeluc že na cjesti, je cjesto odparta, zakaj ne gredo po svjete? Tudi šindaki so jal, da so nardil pa naših dolinah lepe cjesto, ki služijo za odhod naših judi u druge dežele.

Nardiu sem ratingo: sedemindvajst djelucu je zaslužilo na ljetu parbližno 35 milijonov lir. Če pomislimo, da smo navajeni tarpjet an malo ponucat za se preživjet, lahko tardo, da je živjelo s tem denarjem nad 200 judi an z njimi še oštirji an budgarji. Tega ne bo vič.

Fabrika je plačjevala za datatve vsako ljetu komun u Sv. Ljenartu parbližno po an milijon lir. To je skor ljetni zaslužak komunskega impiegada. Kam puojde sadà komun po tisti denar, ki mu bo zmanjkavu?

Jest bi ne želeu biti hudoban prerok, a bojim se, da stegnejo roko u gafuje naših kumetov. Takuo bojo muorli plačat naš judje pogreb an sv. maše za ranjo fabriko na Čemurju, ki je umarla brez boljezni, ne, pardon, imjela je zimsko influenco.

Lepuò vas pozdravja vaš

Petar Matajurac

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

33

«Ali jih je mar kdo vzel?»
Potokar mu ni takoj odgovoril. Ozrl se je po dolini, nato po gorah, daleč na drugo stran.

«O tem mi je težko govoriti», je skomizgnil z rameni. «Ne bi hotel po krivem natolcevat. Sumim, da jih je kdo le vzel... Kdo, ki bi se bil pa že tako vdal...»

In sta zopet molčala. Same bridkosti, ki so stiskale srce in dušile besede. Čedermac je kot omotičen od bridkih občutkov gledal predse. Kdo? Saj je vseeno. Ljudje smo, na koncu koncev je vse razumljivo... Na Matajurju in na grebenih Kolovrata je še zmeraj gorelo večerno sonce.

«Ako vidiš Skubina, reci mu, naj pride k meni!»
«Prav».

In še se nista mogla ločiti.
«Ali je Vatikan obveščen?» je vprašal Čedermac.

«Bojim se, da ni. Ali pa le pristransko. Poizkusili smo ga obvestiti, a so nam zaprli vse poti. To je sumljivo. Ne bomo odnehali... V nedeljo bo pri meni posvetovanje. Pridi tudi ti!»

«Ne», je rekel Čedermac po kratkem premolku. «Le sami naredite. Saj veš, kako je z menoj. Opazujejo me, morda bi moja navzočnost stvari le škodila. Kar boste sklenili, bo že tako prav. Z vami sem...»

Poslovala sta se in izginila vsak na svoji stezi med grmovjem. Sonce na vrhovih je bilo že ugasnilo, pisane

barve neba so se čedalje bolj stapljale v mrak. Med oblaki so zagorele prve zvezde in na pobočju prve luči.

Tisto nedeljo je bila v Vrsniku maša mrtvaško tiha, brez petja. Čedermac po opraviilu ni izmolil navadnih zaključnih molitev, vzel je kelih in odšel v zakristijo. Verniki se temu niso začudili, bili so že pripravljeni na molk. Poslednja novica, ki je gospod Martin ni skrival, je šla od ust do ust, dosegla slednjo hišo. Nič joka in hudih pogledov, vsak je molil zase in se zatapljal v svoje misli; le vzdih so bili gostejši, glasnejši, bilo jih je razločno slišati v tihoti.

Po maši so se možje in fantje takoj razšli, a večina žena je ostala v cerkvi. Molile so rožni venec. Večernic ni bilo. Nedeljski popoldnevi v Vrsniku so bili zmeraj tihi, to nedeljo pa se je kréma nenavadno napolnila. Do kaplanije se je razlegalo glasno petje, vmes trde besede in vpitje. Gospod Martin, ki je s knjigo v rokah sedel pred odprtim oknom in se drugače ni menil za glasove vasi, je zdaj pa zdaj začuden dvignil glavo.

Bil je miren, nenavadno miren, kakor človek, ki se je do konca vdal v svojo usodo. Zatekel se je k branju «Življenja svetnikov», ki so «mnogo trpeli za Kristusa, a končno odnesli venec zmage». Veliki, mogočni zgledi so mu bilh v uteho, pomirjali so mu dušo. Le vpitje na vasi ga je vedno huje motilo, da je zdaj pa zdaj napeto poslušnil. Kaj se godi? Obhajala ga je tiha nejevolja, da ga motijo. Zopet in zopet se je poskusil poglobiti v knjigo.

Z vasi je pritekla neka ženska; bila je upehana, imela je preplašene oči. Čedermac se je zavzet dvignil.

«Kaj pa je?»

«Vsi možje in fantje so pri Špehonji», je povedala. «Tako reč imajo. Tepli se bodo».

«Pa zakaj?»

Tega ni vedela povedati.

Gospod Martin ni vedel, kaj naj si misli. Razen s priznice se ni rad vtikal v zasebno življenje duhovljanov. Če le ni bilo velikih nerodnosti, je rad zamižal na eno oko. Prizanašal jim je majhne slabosti, zaradi zahajanja v krčmo jih še posebno ni pestil. Naj imajo svoje redko veselje. Niso se pijanili, ob razgovoru in balincanju so popili čašo vina in se mirno vračali domov... A danes, ta dan, kakor da jih je obsedel vrag. Osupnilo ga je. Ali bi nemara radi privabili orožnike v vas? Potem bi ne bilo konca nesreč.

Naglo je stopil po klancu. Vso pot mu je trdo pela palica. Bil je hud; pripravljaj je besede, da jih ozmerja kot paglavce.

Ob kapelici, ki se je belila v sivem dnevu, je stala skupina žena in deklet. Opazovale so prerivanje pred krčmo, sklepale roke in kdaj pa kdaj prestrašene vzkliknile. Zagledale so kaplana in se vse hkrati zgrnile na rob poti. «Naj jih pomirijo!» se je oglasila Birtičevka, majhna, zajetna žena pšeničnih las. «Moj je kot iz uma. Še kri bo tekla... Moj Bog in sveta Devica!»

Čedermac je molče še bolj pospešil hojo. Prevzemala ga je rahla bojazen, a obenem ga je imela jeza; moral je krotiti občutke, da se ne prenagli.

Krčma je šumela. Izba je bila polna fantov, skozi odprta okna je odmevala pesem. Možje so v dveh skupinah stali pred hišo, pod lipo in na kegljišču. Eni so gledali od daleč, se smejali in vzklikali, drugi pa so tiščali Birtiča, ki se jim je besen in ves rdeč v obraz trgal iz rok. Silil je v Vanca Rakarja, ki je stal pod oknom in se mu porogljivo nasmihal.

za naše mlade bralce

DELO ZASLUŽI SPOŠTOVANJE

Butalski zajec

V ozki dolini, skozi katero drvi hitra in čista reka, leži majhna vas. Hiš ni več, kot je prstkov na rokah. Sredi vasi stoji cerkva z belim in visokim zvonikom. Kadar sonce zahaja, se rdeči večerni žarki dolgo zdržujejo v oknih cerkvice. Prav blizu je gostitna. Kadar kmetje končajo delo na polju, se radi ustavijo v tej gostilni. Po napornem delu se malo odpočijejo; včasih tudi popijejo kozarec vina. En sam možak v vasi nič ne dela in poseda ves dan v gostilni. Pije tako dolgo, dokler se ne opijani, potem zapeje na glas in prosjači za denar, da bi lahko še naprej pil. Ko je bil mož mlad, je bil kovač. Otroci ga poznajo, zato tekajo za njim, kadar se pijan mame po cesti, in se mu smeji. Mame se zelo huđujejo na otroke, pravijo, to res ni lepo, da vsak večer tekajo za pijanim človekom, toda nobena grožnja ne zaleže.

Tisti dan, ko je Tonca prišla z babico v vasico, pa se je zgodil čudež. Nekdanji kovač že dolgo ni bil pijan. Sedel je na travniku med otroki in jim govoril o tem, kako lepo hiško jim bo sezidal, če se mu ne bodo več smejali. Tudi Tonca je stopila med otroke. Neki fantek se je obrnil in jo vprašal:

«Od kod si ti?»
Vsi zbrani so se zazrli v Tonco, ki je zardela do ušes. Hotela je zbežati, toda stari kovač jo je zadržal.

«Nikar ne beži. Nihče ti ne bo odgriznil nosu. Povej, kako ti je ime in čigava si?»
Tonca se je ojunčila in povedala, da je prišla z babico v vas na počitnice.

«Prav», je dejal kovač. «Pomagala boš graditi hiško».

«Hura», so zaklicali otroci. «Na gmajni jo bomo postavili. V njej bomo pekli krompir in vedrili, kadar bo deževalo».

Tonca se je napotila s skupino, pred katero je hodil stari kovač, po stezi proti gmajni. Kako lepo je bilo

tam! Vse naokoli mehka zelena trava. Brž so se vsi spravili na delo. Nekateri so nosili deske, drugi so tekli domov po žeblje. Tonca pa je z deklicami privlekla kup lubja za streho. Stari kovač se ni zlagal. Spretno je sestavljal deske v tri stene, iz lubja pa je naredil streho. Še gobe ne rastejo po dežju tako hitro, kot je bila postavljena hiška. Vanjo so postavili mizico in klop, v stari železni pečki pa je veselo prasketal ogenj.

Družba je bila tako zaverovana v delo, da nihče ni opazil težkih črnih oblakov, ki so se pripodili nad gmajno. Šele ko je prvič zagrmelo, so se otroci spogledali in ugotovili, da je pridivjala nevihta. Pohiteli so v hiško, kajti debele kaplje so sledile prvemu gromu. Potem pa se je pričelo neurje, kakršnega ni pomnil niti stari kovač. V hiški so se otroci stisnili k njemu in brez besed čakali, kaj se bo zgodilo. Streha ni bila trdna in voda je pričela

teči po prestrašenih otrocih. Tonca se ni upala niti zajo-kati. Mislila je na babico, ki jo išče po vsej vasi, zato je hotela steči v neurju čez gmajno k babici. Otroci pa so jo zadržali.

«Kaj ne vidiš, neumnica, da je reka preplavila bregove in da je vsa gmajna v vodi?»

Zdaj ni teklo samo s strehe, voda je vdiralala tudi v pravkar zgrajeno hiško. Naglo je naraščala in najmanjši v zaklonišču je stal že do kolena v vodi. Grmelo in treskalo pa je še venomer. Zdaj Tonca ni mogla več krotiti solz. Jokali so tudi drugi.

«Pogum otroci», je zaklical stari kovač. «Spomnil sem se nečesa. Vse vas bom rešil. Močan sem kot konj. Saj sem vendar kovač. Stopimo iz bajtice in kar se da naglo splezajte na moja ramena. Saj veste, kaj mislim. Največji fant bo zajahal moja ramena. Njega bo zajahal drugi po velikosti, njega tretji. Najmanjši bo na vrhu.

Zdaj pa le urno!».

Pohiteli so na plan, dež je curkoma lil in voda je še vedno naraščala, toda otroci so starega kovača razumeli in urno splezali nanj in potem drug na drugega. Na vrhu tega čudnega stolpa je sedela Tonca. Stari kovač je zabredel po vodi in stopal počasi in revidno proti vasi. Ljudje so že od daleč zagledali nekaj visokega in mnogi so mislili, da je voda odnesla cerkveni stolp. Nazadnje pa je babica opazila Tonco, saj je bila na vrhu premikajočega se stebra otrok. Vaščani so pomagali otrokom poskakati s kovačevih ramen, ki je vsej vasi pokazal, da je najbolj močan človek v vasi. Babica ni hotela poslušati, kar ji je pripovedovala Tonca. Strašno huda je bila, ker jo je pred nevihto zaman iskala po vsej vasi.

Stari kovač pa ni več zahajal v gostilno. Od tega dne je delal za tri in kadar se je z dela vračal domov, so ga otroci spoštljivo pozdravljali.

Tale zgodba ni kdo ve kako imenitna, povem jo le, ker se mi je sanjala. Včasih se mi kake storijske sanjajo, pa ni nobena dosti prida.

O butalskem zajcu se mi je sanjalo tole:

Privadil se je bil v deteljo in je Butalce nič koliko bolelo srce, ko so videli požrešno žival, kako se jim suče po deteljišču.

Majali so glave in moževali, kaj naj store, da preženo zajca iz detelje in ga preženo brez škode za deteljo, pa tudi brez škode za zajca, ki pečen takisto ne bo brez koristi.

Majali so glave in moževali teden dni in še teden dni in so sklenili tako: Najprej naj se zajcu detelja prepove z lepo besedo - morebiti bo pomagala. In da ne bo zamere, naj se da živali primeren rok, do tega roka se mora izseliti. Če se ne bo, bodo vnovič stopili vkup in sklenili, kaj bo potem.

Tako so dejali in ukazali policaju in ko je prišla nedelja, se je pokrtil policaj s kapo in je stopil na občinsko pot ob deteljišču. Z mogočnim glasom je dal zajcu na znanje, da so butalski možje sklenili tako, da se mu najstrožje in nepreklicno prepove deteljišče; izseliti da se mora iz detelje v hosto, to pa najkasneje v štirinajstih dneh in tako gotovo, ker bi drugače lahko prišlo drugače in se ne ve, kako bi prišlo. Verno so Butalci poslušali oklic. Potem so šteli dneve in čakali, kaj bo: ali se bo zajec pokoril oklicu ali se bo drznil, da se mu ne bo? To bi bil punt!

Tekli so dnevi, preteklo jih je štirinajst, tedaj je detelja zrasla tako visoko, da iznad nje ni bilo videti zajca tudi ne, kadar se je od sladke detelje pijan postavljaj na glavo.

Pa ko Butalci zajca niso videli, so dejali «Hvala bogu, ni ga več!» in so bilj veseli.

In je takih ljudi povsod dosti: česar ne vidijo ali ne marajo videti, pa pravijo, da ni.

Dragotin Kette

Krt modrijan

Nad zelenim travnikom je švigala sem ter tja lahkokrila lastovka in si lovila v zraku muh, mušic in drugih žuželk. Kar ugleda na tleh črnega krta.

«Ej, ti možiček črni!» mu zaščebetala prezirljivo, «da si pameten kot jaz, bi ne iskal črvov pod zemljo, ampak zgoraj na belem dnevu. Glej, koliko jaz pomorim teh kmetičevih sovražnikov, ki mu objedajo listje in sadje. Kaj dobiš tam v zemlji? Skoraj nič!».

«Prav, prav», odgovori lastovki modri krt, «ali tega mi vendarle ne moreš oporekati, da so skriti in hinavski sovražniki hujski od znanih in očitnih. In glej, takih iščem jaz. Da, oni so hujski, ker izpodjedajo same korenike, ki so vir življenja».

Kaj je hotela lastovka reči na ta odgovor?
«Prav praviš, striček!» je dejala in odletela.

Maček in kokoš

Nekdaj sta živela maček in kokoš skupaj na skednju. Prav srečna in zadovoljna sta bila.

Nekega dne je na skedenj priskakljala miška. Maček jo

JELEN IN VINOGRAD

Jelen se je skrtil lovcem v vinograd. Ko so bili lovci mimo, začne smukati listje.

Lovci so zapazili, da se listje giblje, pa so dejali: «Da ni morda jelen v vinogradu? - in sprožijo ter ga smrtno zadenejo».

V zadnjih zdihljajih jelen vzklikne:

«Prav je tako. Zaslužil sem kazni, ker sem bil nevhvaležen listju, ki me je rešilo».

je takoj opazil in se zagnal vanjo.

Kokoš je prestrašeno zakodakala in gledala, kaj se bo zgodilo. Maček je bil na vso moč ponosen, da je ujel miško. Nekaj časa se je igral z njo, potem ji je zavil vrat in jo pohrustal.

Postavil se je pred kokoš in dejal:

«Ali znaš ti loviti miši?».

«Ne, tega pa ne znam», je skromno priznala kokoš.

«Potem sem modrejši in koristnejši od tebe», se je pobahal maček.

«Nemara res», je pohlevno rekla kokoš.

Čez nekaj časa pa je kokoš znesla jajce. Obrnila se je k mačku in ga vprašala:

«Slišiš, muc, ali znaš ti jajce znesti?».

«Ne, tega ne znam», je moral priznati maček.

«Potem sem jaz vseeno modrejša in koristnejša od tebe! Ti znaš loviti miši, a jih potem sam poješ. Jaz pa nesem jajca, ki jih družina s slastjo použije. Ti rediš sam sebe, jaz pa hranim svojega gospodarja».

Maček je na te besede molčal. Moral je na tihem priznati, da ima kokoš prav.

Povodni mož

vseh dvanajst hlebov iz peči in jih požrl. Pri tem je govoril:

«Saj vem, da nič nimate, zato vam tudi nič ne vzamem. Nič se ne bojte, ne bom vas več nadlegoval. Sedemkrat sem že videl ves Smrekovec gol, še sedemkrat ga bom videl golega, potem pa se me ni treba več bati!».

Nato je odšel in grede mr-mral:

«Takšna skopost, takšna skopost, samo dvanajst zrnec v peči!».

Spela se je utrudila, se pijana zvrnila v travo in zas-pala.

Prebudila se je šele drugi dan. Zagledala je vruga, kako sedi na pragu in se smehlja predse.

«Dobro si se držal», mu je rekla. «Tako kot ti še nihče pred teboj. Zdaj pa na delo!».

Potem je šlo pri hiši vse, kakor da je namazano. Nihče ni vedel, ima Spela vruga za hlapca, to se jim je le dozdevalo. Kdo bi prenašal Speline psovke in udarce, če mu ni bil sam Satan za očeta? Četudi je šepal na eno nogo, je prenašal najtežja bremena, kakor da bi bila peresce. Naj mu je gospodinja ukazala karkoli, je storil takoj in brez obotavljanja.

Spela se je zamislila. Ko je

bila dušo zapisala vragu, ni verjela, da bo zlodej zdržal. Zdaj pa je peto leto že šlo h koncu in jo je začelo skrbeti. Da bi se vrag razjezil in pobegnil, mu je nalagala vedno težja dela. Zlodej pa nič, storil je vse, kar mu je ukazala. Ne bi trenil z očesom, če bi mu ukazala celo smreko prine-sti iz gozda.

Prišel je zadnji dan njegove službe.

Spela mu je pokazala velikansko skalo, ki glej, da jo doneseš do poldneva, sicer se mi ne vračaj po dušo!».

Vrag, ki mu ni bilo pretežko, si je naložil skalo in sopihal navkreber. Spela je sedela pred hišo in ga gledala. Bil je šepav, počasi je hodil, a vendar dovolj naglo, da bo s skalo še do poldneva na vrhu in se bo lahko še vrnil po njeno dušo.

Zaskrbelo jo je, postalo ji je vroče. Tedaj se je nečesa domislila. Tekla je k cerkvi in zavyonila poldan, četudi je bila šele enajsta ura.

Tako je prevarila vruga. Ko je ta zaslišal zvonjenje, je skalo z vso močjo zasadil v tla, zapiskal od jeze in se pogreznil v tla. Poslej ga ni bilo več na zemljo.

Skala še danes stoji. Tam, kjer se je bil pogreznil vrag, je globoko brezno.

Pravljica za Nino

Luna je obesila Nini pravljico na okno. Bilo je proti jutru, ko sta se mamica in očka odpravljala na delo in je imela Nina nemirno spanje.

Pravljica je obvisela na oknu kot velik, močno napihnjen balon, ki se je pozibaval sem in tja in gor in dol. Nina je v njem videla mnogo lepega in zanimivega.

Najprej so bili palčki in vile in velikani in mucke in kužki, ki so govorili. To je bila pravljica iz tistih let, ko Nina še ni poznala črk in druge šolske učenosti ter je v knjigah prebirala samo slike.

Vprašal je Mucek Nino: «Deklica ali je res, da v naši šhrambi kraljuje tolsta miška, ki je v enem dnevu pospravila pol torte?» Nina se je obzrla okrog ust in začudeno rekla: «Miška v naši šhrambi? Balonček, to že ne bo res. Tisto torto sem

snedla jaz. Mamica mi jo je spekla za rojstni dan. Bolel me je želodec, zato je škoda, ker mi je ni pomagala pospraviti miška. Saj veš, miške ne morejo v našo šhrambo, ker stanujemo v bloku in so okna visoko od tal. Rada bi imela majhno miško, takšno sivo z brčicami in s čisto majnim repkom».

Iz pravljice, ki jo je obesila na okno luna, je zalajal kuža: «Deklica, vstani. Sedi na moj hrbet in odšla bova na potep. V parku cveto tulipani. Njihove gomolje so vrtnarji prinesli od daleč. Vsak izmed teh tulipanov ve lepo povest o daljni deželi». Nina je hotela vstati in oditi na potep s psičkom, a se je spomnila, da so hišna vrata zaklenjena. A če bi hotela skozi okno, bi morala odstraniti balon na njem, in kaj bi bilo potem s pravljico?

Psiček je odšel na potep

po mestu sam. Iz balona na oknu so se v zlati kočiji pripeljale vile in palčki. Kočija je obstala pri Ninini postelji, ob njenem vznožju. Palčki in vile so se prišli za roke in zaplesali ringaraja. Plesali so po vsej sobi, tudi po mizi in na omari. V mesečini, ki je lila skozi okno, so se prelivale barve njihovih oblek in nakita v vilinskih laseh. Obleke vil so bile nežno modre, nežno rožnate in bele, a palčki so bili modri, rdeči in rumeni, njihove kape pa so imele cofke.

Ko so plesali ringaraja, so palčki in vile peli in z njimi je pela Nina. Besed pesmi sicer ni bilo mogoče razločiti, a to je bila lepa pesem s tako čudovito melodijo in zvoki, da je deklico zazibala v trdno spanje. Balon, ki ga je luna obesila Nini na okno, se je razpočil. Ko se je Nina zjutraj zbudila, je bilo okno prazno.

Vida Jeraj

Devec

Suknjica, črn baržun, v nogo pa bos, zlata piščalka, kljun, to vam je kos!

Danes tu, jutri tam, bor ali hrast, da le ne zajde kam v zanko in past!

Žvižga, prepeva si, ni mu do kron, nič mu za vinar ni, vse da zastonj!